

MAARJAMAA

Vello Salo Ringkiri

Nr. 1 (72)

XX aastakäik

Tõnisepäev 2006

Katekismuse tõlkija kimpus

Aastal 1846 ilmus Faehlmanni naljalugu *Kalendritegija kimbus*. Nüüd, aastat 160 hiljem, tuleb jutuks üsna tõsine kimbatus: kuidas tõlkida *Kompendiumi*, kui meil pole vajalikku terminoloogiat?

Peamised probleemid leiab tähelepanelik lugeja järgnevast *Kompendiumi* sisukorra proovitõlkest, näitena vaadelgem ladina sõna *celebratio* võimalikke tõlkeid *Kompendiumi* II osa pealkirjas *Mysterii Christiani celebratio*. Minu ette-panek: *Ristiusu müsteeriumipidu*. Põhjendus: nagu meie rahvas peab *Laulupidu*, võib ristirahvas *pidada müsteeriumipidu*. Ja *Ecclesia celebrat sacramenta* oleks siis *Kirik peab sakramendipidu*. Tõlge *Kristliku müsteeriumi pühitsemine* tõsta-taks ju küsimuse: kes pühitseb keda? Kui ma *pühitsen sünnipäeva*, on asi lihtne, aga katekismuses? *Celebro Missam*: kas ma *pühitsen Missat* – või *pean, toime-tan, loen, laulan, viin läbi*? Nimetus *pidulik missa* kõlab aga nõ normaalselt.

Olen juba mitmest suust kuulnud, et väljendus *pidu pidama* olevat praeguse eestlase jaoks labasevõitu ning ei sobivat usuõpetusse. Ma ise olen oma 80 aastat eesti keelt õppinud, 25 aastat ka õpetanud, ent ei näe siin mingit raskust. Muidugi võib igaüks igale sõnale labase kõrvaltähenduse anda. Minu arvates seda meie nõ ilmaliku Lauupeo puhul ei tehta. Ristirahvas on aga algusest peale laulurahvas olnud ning üks ole Maarjamaa laulupidudel ikka kirikukoorid osalenud ning vaimulikke laule aina üldkavas olnud.

Kas olekski tore omada eesti sõna, mis vastaks ainuüksi *celebratio liturgica* mõistele? Kas on mõistlik „vaimulikku pidu” rangelt eraldada „ilmalikust”? Meil on vana ilus sõna *laulus*, ka *laulatatakse* õpetaja „koguduse peale.” Ka ei koosne ei *varrud* ega *pulmad* kahest, ‘vaimulikust’ ja ‘ilmalikust’ osast. Aga üks ole Õnnistegijale sedagi ette heidetud, et Armulauual juuakse veini.

Vana ilusa sõna *pühitsema* praeguseks esmatähenduseks annab meie *Seletus-sõnaraamat* ‘tähistama, (pidulikult) pidama’ ning toob näiteks: *Võitu pühitseti suure joominguga*. Pahatihti „pühitsetakse” meil nii ka sünnipäevi jms.

Muidugi on meil olemas ka *matusetalitus* – ning ortodoksidel koguni *Talituste raamat*, mida mina nimetaksin pigemini *Rituaaliks* (vrd *Rituale romanum*). Aga nt ajalehtedel on *talituse* kõrval ka *toimetus*.

Me ei loo terminoloogiat ainult tänaseks-homseks – just sellepärast peaks *Kompendiumi* sõnastus olema hoolikalt läbi mõeldud. Oleks tore, kui Kirikute Nõukogu juures töötaks terminoloogiakomisjon, kuid kuni seda pole, tuleb üri-tada oma jõududega hakkama saada.

Vaja on mõelda ka sellele, et meie ise, Maarjamaa ristirahvas, peame seisma head oma keele eest. Ei kingi keegi muu meile sobivaid sõnu, ei anna neile tähendust keegi teine. Me ei ela teiste armust, vaid loome ise sõnavara, mida vajame.

Nii mõnigi sõna tuleks „rehabiliteerida”, näiteks sõna *karskus* (lad *castitas*), mille tähendust – nagu *pidutsemist* – katsub hõivata ‘Eesti kuningas Alkohol’.

Sooviksin kuulda lugejate seisukohti nii siin puudutatud kui ka muude kiriklike terminite kohta ning tänan ette kõiki, kes võtavad vaevaks oma arvamust mulle teatavaks teha.

I USUTUNNISTUS

1. Inimene suudab „taibata” Jumalat
2. Jumal kõnetab inimest
Jumala ilmutus
Ilmutuse edastamine
Pühakiri
3. Inimene vastab Jumalale
Mina usun
Meie usume
Apostellik & Nikaia-Konstantinoopoli usutunnistus
1. Mina usun Jumalasse, Isasse
Usutunnistused
„ ... taeva ja maa loojasse”
Taevas ja maa
Inimene
Pattulangemine
2. Mina usun Jeesus Kristusesse
„ ... tema ainsasse pojasse, meie Issandasse”
„ ... saadud Pühast Vaimust, ilmale toodud Neitsist Maarjast”
„ ... kannatanud Pontius Pilaatuse ajal, risti löödud, surnud ja maetud”
„ ... alla läinud surmavalda, kolmandal päeval üles tõusnud surnuist”
„ ... üles läinud taevasse; istub ... Isa paremal käel”
„ ... tuleb kohut mõistma elavate ja surnute üle”
3. Mina usun Pühasse Vaimusse
„ Pühasse Vaimusse”
„ ... püha üleüldist Kirikut”
Kirik Jumala kavatsustes
Kirik – Jumala rahvas, Kristuse Ihu, Püha Vaimu tempel
Kirik – üks, püha, üleüldine ja apostlik
Usklikud – hierarhia, ilmikud, pühendunud
„ ... pühade osadust”
Neitsi Maarja – Kristuse ema, Kiriku ema
„ ... pattude andeksandmist”
„ ... liha ülestõusmist”
„ ... igavest elu”
„ ... Aamen”

II RISTIUSU MÜSTEERIUMIPIDU

1. Paasamüsteerium Kiriku elus
Liturgia – Pühima Kolmainuse töö ja tegevus
Paasamüsteerium Kiriku sakramentides
2. Paasamüsteeriumi sakramendipidu
Kirik peab liturgiat
Kes?
Kuidas?
Millal?
Kus?
Liturgia mitmekülgsus – müsteeriumi ühtsus
1. Initsiatsioonisakramendid
Ristimine
Kinnitamine
Armulaud
2. Tervendussakramendid
Meeleparandus
Haigete salvimine
3. Osadus- ja teenimissakramendid
Pühitsemine
Abielu
4. Liturgilised talitused
Sakramentaalid
Matusetalitus

Sakramendipõhisus**Seitse sakramenti****III ELU KRISTUSES**

1. Inimese väarikus
Inimene – Jumala võrdpilt
Kutse õndsusesse
Tundmuste kõlbelisus
Südametunnistus
Voorused
Patt
2. Osadus inimeste vahel
Isik ja ühiskond
Osavõtt elust ühiskonnas
Sotsiaalne õiglus
3. Jumal päästab: seadus ja arm
Kõlblusseadus
Armuaannid ja õigeksmõistmine
Kirik – ema ja õpetaja
1. „ Armasta Issandat, oma Jumalat
kogu südamest, kogu hingest
ja kogu mõistusest”
Sul ei tohi olla teisi jumalaid minu kõrval
Sa ei tohi kurjasti pruukida Jumala nime
Sa pead hingamispäeva pühitsema
2. „ ja ligimest nagu iseennast”
Sa pead austama oma isa ja ema
Sa ei tohi tappa
Sa ei tohi abielu rikkuda

Kümme käsku

Sa ei tohi varastada
Sa ei tohi valet tunnistada oma ligimese vastu
Sa ei tohi himustada oma ligimese naist
Sa ei tohi himustada oma ligimese vara

IV RISTIKIRIKU PALVE

1. Jumala ilmutus palvest	Ilmutus palvest Vanas Testamendis Jeesuse täiuslik palve Palve Kiriku elupäevil	<i>Palvetamine kui ristitu eluviis</i>
2. Palvepärimus	Teekond palvete allikaile Palvetamise teekond Teejuhid palvetamise juurde	
3. Palveelu	Palvevormid Palveõitlus Meie Isa „Kogu Evangeeliumi kokkuvõte” „Meie Isa, kes Sa oled taevas” Seitse palvet	<i>Issanda palve – Meie Isa</i>

Pealkirjas *Paasamüsteeriumi sakramendipidu* (lad *sacramentalis celebratio mysterii paschalis*; soome k. *Pääsiäissalaisuuden sakramentaalinen vietto*) esineb sõna *pidu* tähenduses *pidamine*. „See peatükk käsitleb/vaatleb Kiriku sakramendipidu” (*in hoc ... capite de celebratione agetur sacramentorum Ecclesiae*, Suure katek. nr. 1135). Võiks aga olla ka nii: „See peatükk räägib sellest, kuidas Kirik toimetab sakramente.” *Pühitseb* ju Jumal, Kirik *toimetab*. Ent toimetab alati *pidulikult*.

TEATEID

KOLMAS BIRGITIINIDE PÄEV

Kirikuisa Augustinusele pühendatud konverentsi ja näitusega startinud *Birgitiinide päevad* jätkusid 14. jaanuaril prof. **Tore Nybergi** ettekandega teemal *Halastus püha Birgitta Ilmutustes*. Kuulsime, kuidas Piibli mõistepaari *õiglane ja halastaja* kalduti p. Birgitta eluajal lahutama „kohutmõistva Jumala” ja „eestkostvate pühade” vahel ja kuidas Birgitta Ilmutused rõhutavad nende kahe mõiste kokkukuulumist: Jumal on niihästi õiglane kui ka halastav. – Odense ülikooli õppejõud prof. Nyberg on rahvusvaheliselt tuntud birgitiinide ordu ajaloo uurija.

SOOME SAI TEISEGI BIRGITIINIDE KLOOSTRI

Stella Maris, Helsingi katoliiklaste linnalähedane kooskõimiskeskus on koht, millest 3. skp. sai uus Birgitta õdede keskus, kus asub viis õde (pärit Soomest, Mehhikost, Indiast ja Vietnamist). Eestseisjaks on ema **Dia**. Pidulikul avamisel viibisid Turu kloostri (avati a. 1986) ja ordu Roomas asuva juhatuse esindajad. Siiani asusid õed Helsingis ja hoolitsesid piiskopimaja eest, nüüdsest on nad *Stella Marise* perenaised, mis jääb avatuks senistele ja uutelegi üritustele.

PALVENÄDAL KRISTLASTE ÜHTSUSE EEST

toimub paljudes maades 18.-25. jaanuarini (kunagisest Peetripäevast kuni Paavlipäe-vani). Sellel palvenädalal on pikk ja keeruline eellugu. Aastal 1846 asutatud Evan-geelne Allianss kuulutas aasta esimese nädala niisuguseks palveperioodiks, enam-vähem praeguse kuju sai nädal aastal 1907 inglise anglikaani **Paul Wattsoni** ette-panekul.